

VIKTOR RUDIŠ

ROZHOVOR S VÝZNAMNÝM ARCHITEKTEM A URBANISTOU

Architekt a urbanista Viktor Rudiš (84), autor či spoluautor mnoha realizací, z nichž k nejznámějším patří brněnské sídliště Lesná (1961–1968), československý pavilon na světové výstavě EXPO 1970 v Ósace (1969–1970), bytové domy v Litomyšli (1995), rekonstrukce a dostavba pavilonu G v areálu brněnského výstaviště (1995–1996) a rekonstrukce Uměleckoprůmyslového muzea v Brně (1998–2001), na svůj věk rozhodně nevypadá. Přestože již přestal aktivně projektovat, se jménem Rudiš se budeme setkávat i nadále – jeho syn Martin pokračuje v architektonické praxi, kterou se svým otcem po sametové revoluci založili.

Viktor Rudiš je držitelem mnoha ocenění, z nichž to poslední – Pocta České komory architektů 2010 – iniciovalo náš rozhovor.

Pane architektke, v květnu tohoto roku jste převzal Poctu České komory architektů 2010 za přínos české architektuře. Co pro vás tato cena znamená?

Cena pro mne znamená přirozeně uznání celoživotní práce. Musím ale hned doplnit to, co říkám stále, že mne ani tato významná pocta nezbavuje pochybností, které jsem měl vždycky, ale které s věkem narůstají. Nemohu si zvyknout, že jsem v jedné řadě s významnými architekty, kteří tuto cenu dostali přede mnou. Nemyslím, že je to falešná skromnost.

Svou profesní dráhu jste začínal v ateliéru profesora Bedřicha Rozehnal. Můžete charakterizovat váš vztah k této osobnosti a její vliv na vaši další tvorbu?

Bedřich Rozehnal byl výrazná osobnost jako architekt i jako pedagog. Měl velkou přirozenou autoritu, učil své studenty hlavně příkladem své tvorby. Ukazoval prostě „jak se to má dělat“, a tato metoda byla velmi účinná. Ukazoval, že stavba má mít krásný plán, jasnou promyšlenou funkci a elegantní proporce. I z dnešního pohledu, kdy se zdá být všechno složitější, je to bezpochyby základ dobré architektury. Měl na všechny své studenty velký vliv, sám jej pociťuji celý život.

Jedním z vašich stěžejních a úspěšných projektů, které jste realizoval společně s Františkem Zounekem, Miroslavem Dufkem a Ladislavem Volákem, bylo brněnské sídliště Lesná. Jak probíhaly práce? Vzhledem k době jeho vzniku jste jistě museli narážet na mnohá úskalí.

Lesná byla jednou z prvních velkých realizací sídlištních staveb. Šedesátá léta, kdy vznikala, byla dobou všeobecného očekávání, optimismu a zájmu o dobrý výsledek. Programu hromadné bytové výstavby, který tehdy začínal, jsme věřili. Také v panelové technologii, která jej provázela, jsme viděli určité možnosti. Rozhodně jsme ji tehdy nepovažovali za nějakou překážku. Naučila nás přísnosti a kázní, což myslím, nebyla pro mladé architekty marná lekce.

Lesná po padesáti letech není v dobrém stavu. Posledních dvacet let zde proběhly různé adaptace a destrukce, které změnily její vzhled a do značné míry i funkci. Dnes je převážně sídlem starých lidí, původních obyvatel, kteří zestárlí, bez občanské vybavenosti, která se v nových podmínkách rozpadla, večer temným sídlištěm bez života. Zachovalo se přírodní prostředí, které je chráněno, budovy ale chráněny nejsou a projevíly se na nich různé podnikatelské aktivity i zájmy občanů. Návrh na památkovou ochranu, který se nedávno objevil, přichází podle mého názoru pozdě. Lesná snad mohla být chráněna jako příklad bytové výstavby své doby, i když je asi problematické bránit velké městské čtvrti v jejím přirozeném vývoji. Některé adaptace a zejména demolice obchodních středisek ale povoleny být nemusely.

Foto © Lubor Frádrich

Koncem šedesátých let jste vyhrál se svými kolegy Vladimírem Pallou a Alešem Jenčkem soutěž na československý pavilon pro Expo 1970 v Ósace. Jaké byly vaše zkušenosti s japonskými realizátory výstavy a jak se vám spolupracovalo s autory libreta výstavy – Janem Skácelem a Adolfem Kroupou?

Výhru v soutěži na pavilon pro EXPO jsme nečekali. Nikdy jsme takovou práci nedělali, soutěže jsme se účastnili jenom proto, že jsme byli vyzváni. Libreto Jana Skácela a Adolfa Kroupy, které bylo součástí návrhu, bylo našim hlavním trumfem. A také asi jednoduchý přízemní a levný pavilon. Neměli jsme žádné zkušenosti, což byla možná výhoda, poněvadž jsme se vyhnuli stereotypu předchozích výstav. Práce na stavbě pavilonu v Japonsku byla zcela odlišná od všeho, na co jsme byli zvyklí. Vnímali jsme autoritu architektů, vybírali z nepřehledného množství materiálů a hlavně jsme pocítili ochotu ve všem vyhovět. Pavilon byl nakonec docela úspěšný, prošlo

jím deset milionů lidí, jeho poselství i jeho prezentace se zdály být srozumitelné. Po ukončení výstavy beze stopy zmizel a během začínající normalizace zmizel i z domácího povědomí. Vznikl ve zcela specifické společenské situaci, která ovlivnila jeho podobu i osud.

Po sametové revoluci jste se podílel na realizaci například obytných domů v Litomyšli, pavilonu G na brněnském výstavišti, nebo na rekonstrukci budovy Uměleckoprůmyslového muzea v Brně. Co pro vás znamenaly tyto příležitosti, jak se vám pracovalo ve „svobodných“ podmínkách a jaká byla spolupráce s nastupující mladou architektonickou avantgardou?

Po revoluci jsme začínali všichni v nových podmínkách znovu. Stavoprojekt se rychle rozpadl, architekti sundali bílé pláště a zakládali svoje ateliéry. Museli se ucházet o práci, učili se řídit vlastní firmu se vším, co s tím souvisí. Se synem Martinem jsme v podkroví domu po dědečkovi vybudovali prostor, kde se dalo pracovat. Měli jsme štěstí, že jsme získali první větší zakázku na hotel na výstavišti, později na domy pro Litomyšl. Změna proti dřívějšímu byla obrovská. Objevili se noví dodavatelé, nové výrobky, investoři začali uplatňovat svoje zájmy. Několik prvních let jsme si s kolegy Alešem Jenčkem a Zdenkou Vydrovou

docela rozuměli a mohli jsme úspěšně připravit plány i na náročnou rekonstrukci pavilonu G na brněnském výstavišti. Projekt na rekonstrukci Uměleckoprůmyslového muzea jsme získali díky našemu kamarádovi Ivanovi Kolečkovi, který žije v Lausanne, a potřeboval pro tuto zakázku spolupracovníky v Brně. Tento úkol byl pro mne už poslední, v následujících letech ateliér převzal Martin. Vede si celkem dobře – sám již realizoval několik významných staveb.

Naše města postrádají v poslední době institut útvaru hlavního architekta vedený kontinuálně apolitickou osobností. Myslíte si, že by bylo vhodné v této věci něco změnit?

Domnívám se, že urbanistické plánování je v krizi. Hlavně jeho praxe. Vidíme neutěšené okraje měst, živelnou komerční výstavbu bytů, přelévání obchodní vybavenosti z měst do polí na jejich okraji. Zdá se, jakoby jediným výsledkem plánování byly rozsáhlé stavby komunikací.

Absence výrazných osobností s autoritou v čele orgánů starajících se o rozvoj města je zřejmá. Výjimečná situace například v Litomyšli, kde spolupráce vedoucích funkcionářů s architekty již dvacet let velmi dobře funguje, ukazuje, že při dobré vůli a jasné představě o společném cíli je i v současných podmínkách možné rozvíjet město pro-

myšleně a bez živelných prvků. Je zřejmé, že funkce městského architekta má svůj význam a je nenahraditelná.

A váš názor na současný charakter brněnského urbanismu? Které stavby z poslední doby vy osobně považujete za nejzdařilejší?

Brněnský urbanismus má problémy. Problematický návrh na odsun nádraží se stále oddaluje a bude zřejmě ještě dlouho utopií. Patřím mezi jeho odpůrce, nádraží v centru považuji spíš za výhodu. Jsem přesvědčen, že nijak rozvoji města nebrání. Nelíbí se mi nová zástavba při příjezdu do města od jihu. Naopak velice dobře dopadla celá oblast kolem Vaňkovky, která je skvělým příkladem organického a přirozeného rozšíření městského centra. Z jednotlivých staveb se podařilo postavit krásnou knihovnu Masarykovy univerzity, krytý bazén na Kraví hoře nebo palác Omega na náměstí. Dá se říct, že úspěšné stavby vznikají skoro vždycky na základě soutěží a je nepochopitelné, že velcí investoři, například vysoké školy, tento způsob výběru architekta pro svoje stavby ignorují. Jakoby nebyl zájem o kultivované městské prostředí, které tyto stavby vytvářejí. Architektonická tvorba stále nemá ve společnosti místo, které by si zasloužila. Nechci být pesimistou, ale zdá se, že se situace v tomto směru spíš zhoršuje.

Pane architektke, děkujeme vám za rozhovor.

*Rozhovor připravili:
Tamara Blatová a Lubor Fridrich*

ENGLISH ABSTRACT

Viktor Rudiš: an Interview with a Great Architect and Urban Planner

Creator or co-creator of a lot of important works, such as the Brno's Lesná housing estate (1961–1968), the Czechoslovak Hall at EXPO 1970 in Osaka (1969–1970), apartment buildings in Litomyšl (1995), the reconstruction and completion of Hall G at the Brno Exhibition Centre (1995–1996) and the reconstruction of the Brno Museum of Applied Arts (1998–2001), the architect and urban planner Viktor Rudiš (84) certainly does not look his age. Although he has retired from active planning, we continue to encounter the name Rudiš, as Viktor's son Martin continues the architectural practice he and his father founded after the Velvet Revolution of 1989. Viktor Rudiš is laureate of a number of awards, the most recent of which, the 2010 Tribute of the Czech Chamber of Architects, was the motive for our interview.